

Motion till riksdagen 2017/18:3041

av **Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)**

Forskning för mer kunskap och fler innovationer i Sverige

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas samt ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning även fortsättningsvis bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdraget att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges forskningsprogram ska anpassas till EU:s och bli sjuåriga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka lärosätenas ledarskap och tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser och tillkännager detta för regeringen.

Sverige är och ska vara en kunskapsnation

Sverige är en kunskapsnation. Vår befolkning är välutbildad, vården är modern och vår industri är högteknologisk. Detta är resultatet av en lång svensk tradition när det gäller att satsa på både bildning och god utbildning, som är tillgänglig för alla. Vi vet att utbildning, forskning och entreprenörskap lägger grunden för att möta olika samhällsutmaningar och att det bidrar. Sverige behöver därför en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att bibehålla en stark position i den internationella konkurrensen. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och starkt ledarskap.

Allianspartierna anser därför att det övergripande målet för högre utbildning, forskning och innovationspolitik bör vara:

Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Målet ska följas upp och utvärderas systematiskt enligt följande sju delmål:

- Att Sveriges andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram ska vara minst 4,2 procent 2020.
- Att Sveriges offentliga och privata investeringar i FoU ska överstiga EU:s mål.
- Att svensk forskning och innovation fortsatt ska vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag (Thomson Reuters) och samlat innovationsindex (European Innovation Scoreboard).
- Att jämställdheten ska öka såväl inom grundutbildningar som bland meriteringsanställningar.
- Att stimulera en bredare användning och utveckling av etablerad svensk forskningsinfrastruktur såsom Sci Life Lab, ESS och MAX-labb IV.
- Att mobiliteten bland svenska forskare ska öka såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter.
- Att fördelningen av resurser från forskningsfinansiärerna ska ske effektivt.

Stärk förutsättningarna för högre kvalitet i forskningen

Resurstilldelningen till universitet och högskolor är ett viktigt styrinstrument för politiken. I dag uppgår lärosätenas s.k. basanslag till ca 43 procent medan externa intäkter utgör 57 procent. För att premiera vetenskaplig kvalitet införde alliansregeringen en modell där 20 procent av nya resurser omfördelades mellan lärosätena baserat på indikatorerna externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar.

För att fortsätta att stärka kvaliteten i forskningen och excellensen i forskningen är det viktigt att denna omfördelningsmodell får finnas kvar och förfinas. Ett viktigt steg i denna utveckling är att höja omfördelningen från dagens 20 procent till 25 procent. Vi anser också att alla statliga lärosäten vid omfördelningen ska konkurrera i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola samt Högskolan i Jönköping.

Kvalitetsanalys av svensk forskning och innovation

Sverige saknar i dag ett system för en samlad och oberoende analys av vilka resultat och effekter som statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation har. Det finns i de flesta jämförbara länder. För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva krävs bättre uppföljning. Allianspartierna föreslår därför att en utredning tillsätts för att lämna förslag på hur ett sådant system kan inrättas. Utredningen bör bland annat ta vara på erfarenheterna från studien som Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (Nifu) utförde på uppdrag av Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva) och som tittade på hur olika europeiska länder har organiserat sin analys av investeringar i forskning och innovation.

Bättre EU-samordning och mer EU-medel till svensk forskning

2014 lanserade EU sitt hittills största ramprogram för forskning och innovation, Horizon 2020. Programmet löper över sju år och består av tre delar: spetskompetens, industriellt ledarskap och samhällets utmaningar. För att optimera och ge möjlighet att koordinera forskningssatsningar med satsningar inom EU, anser allianspartierna att löptiden för de svenska forskningsprogrammen bör gå om lott med EU:s program och därmed ha samma längd.

Vi menar att det finns fördelar med viss samordning mellan forskningsprogram inom EU då resurser och kompetens kan utnyttjas bättre. Långsiktighet är av stort värde men måste vägas mot den konstanta utveckling som ändrar förutsättningarna för forskning och innovation. Alliansen anser därför att Sveriges forskningsprogram bör bli sjuåriga. Alliansen anser vidare att regeringen snarast ska arbeta fram en handlingsplan inför nästa programperiod i EU med syfte att i högre grad påverka inriktningen på EU:s forskningsprogram samt öka hemtagandet av resurser för forskning, innovation och infrastruktur kopplad till forskning och innovation.

Under de senaste åren har lärosätenas förmåga att ansöka och få externa medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram försämrats. Det är en oroväckande utveckling som måste brytas. Statistik från 2015 visar att Sverige har tappat i andel beviljade medel, jämfört med EU:s tidigare forskningsprogram (FP7).

Statistiken visar dessvärre också att svenska forskare inte når upp till tidigare nivåer då det gäller Europeiska forskningsrådets anslag (ERC-anslaget) som beviljar bidrag till enskilda forskare baserat på deras grad av vetenskaplig excellens. Likaså visar statistiken att de större lärosätena har tappat förhållandevis kraftigt jämfört med tidigare år. I jämförelse med det tidigare ramprogrammet (FP7) har Sverige på aggregerad nivå (oktober 2015) tappat från 3,87 procent till 3,33 procent av tillgängliga medel. Utvecklingen måste brytas, därför krävs ett strategiskt arbete samt tydliga och mätbara mål.

Förbättra möjligheterna till meriteringsanställningar vid lärosätena

En viktig del i autonomireformen var att ge universitet och högskolor en stor frihet i att utforma sina egna interna organisationer. Även om denna frihet är en förutsättning för lärosätenas autonomi finns det stora behov av att se över och stärka meriteringsanställningarna som det idag råder både otydlighet och osäkerhet kring. Sverige saknar ett sammanhållet system för meritering av unga forskare tidigt i karriären. Detta innebär osäkra anställningsförhållanden och utgör en stor risk att framstående forskare lämnar den akademiska banan för en annan karriär.

Allianspartierna föreslår därför att högskoleförordningen ska ses över med målsättningen att ge alla meriteringsanställningar rätt till prövning för tillsvidareanställning. Rätten till prövning bör ske mot i förväg uppställda krav. Meritering ska kunna förtjänas vetenskapligt och pedagogiskt. Även mobilitet bör vara meriterande. Alliansen anser också att ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten bör övervägas.

Stärkt ledarskap vid landets lärosäten

Sveriges högskolor och universitet har en viktig roll att spela som samhällets kritiska spegel, men också som motor i den kunskapsdrivna tillväxten. I en globaliserad och föränderlig värld ställs stora krav på ett strategiskt ledarskap. Det gäller också för universitet och högskolor. Det finns flera studier som visar att ett välfungerande och akademiskt ledarskap har stor betydelse för den vetenskapliga kvaliteten i utbildning och forskning.

Det är också av vikt att styrelser vid universitet och högskolor har den kompetens som krävs för att svenska lärosäten ska kunna hålla en internationellt sett hög kvalitet. Kompetens och sammansättning spelar stor roll för hur en styrelse fungerar.

Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva) har presenterat en rapport som behandlar just utmaningar och utvecklingspotential avseende universitets- och högskolestyrelser. Där föreslås bland annat att rekryteringen av nya ledamöter till en styrelse ska vara grundad på definierade kompetensprofiler och att hänsyn ska tas till lärosätets sammantagna behov. Alliansregeringen tillsatte Ledarskapsutredningen (2015). Utredningens slutsatser bör följas upp för att fortsatt stärka lärosätenas ledarskap och tydliggöra universitetsstyrelsernas roll.

Christer Nylander (L)

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Annika Eclund (KD)